

Анкета твору

1. Автор, назва, рік написання – В.Короленко «Сліпий музикант», 1886 р.

2. Тлумачення назви:

«**сліпий**» (каліка, неповноцінна людина, що вимагає догляду)

«**музикант**» (творча, талановита людина, що знайшла своє покликання)

3. Завдання автора: «...Відтворення психології сліпого, відображення загальнолюдської мрії за ідеалом, туги за повнотою людського існування»

4. Підзаголовок. «Психологічний етюд». Автор детально досліджує психологію головного героя, становлення особистості з обмеженими фізичними можливостями — сліпого.

5. Жанр. Повість

6. Дія повісті відбувається на заході сучасної України

7. Головні герої. Петро Попельський – сліпий музикант; мати Ганна Михайлівна (уроджена Яценко); дядько Максим (брат матері); конюх Йохим; Евеліна – кохана Петра; брати Ставрuchenки; Єгорій, Роман – дзвонарі; сліпі

8. Композиція. 7 розділів та епілог

9. Сюжет. Дві розповіді

1 - про те, як сліпонароджений хлопчик тягнувся до світла, до життя;

2 - про те, як пригнічена особистим нещастям людина поборолася у собі пасивне страждання, знайшла місце в житті і зуміла виховати в собі розуміння і співчуття до всіх знедолених.

10. Елементи сюжету

Експозиція: передчуття біди - і вирок: «Дитина народилася сліпою». Це трагедія. Як складеться його життя?

Розвиток дії: вплив оточуючих на долю хлопчика: (мама, дядько Максим, Йохим, Евеліна, сліпі співці).

Кульмінація: Змиритися і страждати або кинути виклик долі? (зустріч із дзвонарем, паломництво зі сліпцями).

Розв'язка: шлях пошуків, довгоочікуване щастя: дружина, син, талант, визнання.

Епілог: замість сліпого, егоїстичного страждання він знайшов в душі відчуття життя. «... Він став відчувати і людське горе і людську радість».

11. Тема. Духовне випробування особистості, яка має знайти саму себе, сенс свого існування серед людей. Роль мистецтва у формуванні особистості

12. Ідея. Наполегливою працею, за підтримки рідних і друзів людина може здолати будь-які перешкоди, подолати навіть таку жахливу ваду, як сліпота.

13. Проблеми. Виховання; формування позитивної життєвої позиції; пошуку сенсу життя; співчуття людському горю; ставлення до людей з обмеженими можливостями; змиритися або кинути виклик долі?

14. Символи.

Світло - це не тільки світло сонця, недоступне сліпому, але й реальний світ, з його життям і болем, радістю і стражданням.

Темрява - це не тільки вічна ніч в очах головного героя, а й тихий, відгороджений від світу куточок садиби, це і душа Петруся, замкнута на своєму стражданні.

Шлях сліпого музиканта - це подолання темряви в собі, що є важливим для людини.

15. Чого вчить твір. Бути милосердними до оточуючих, людяними, терпимими до людського страждання та як прожили гідне і повноцінне життя.

Сюжет повісті В.Короленка «Сліпий музикант»

На південному заході України в сім'ї багатих сільських поміщиків Попельських народжується сліпий хлопчик. Спочатку ніхто не помічає його сліпоти, лише мати здогадується про це за дивним виразом обличчя маленького Петруся. Лікар підтверджує страшну здогадку.

Батько Петра — людина добродушна, але досить байдужа до всього, окрім господарства. Дядько ж, Максим Яценко, відрізняється характером борця. У молодості він був знаний усюди «небезпечним забіякою» і виправдав цю характеристику: поїхав до Італії, де вступив до загону Гарібальді. У битві з австрійцями Максим втратив ногу, отримав безліч поранень і був змушений повернутися додому, щоб доживати свій вік у бездіяльності.

Присутність в домі сліпого хлопчика непомітно дала діяльній думці скаліченого бійця інший напрямок. Дійшовши висновку, що дитина матиме нещасливу долю, якщо її належно не підготувати до життя, дядько Максим узявся виховувати хлопчика на свій розсуд. Йому доводиться боротися зі сліпою материнською любов'ю: він пояснює своїй сестрі Анні Михайлівні, матері Петруся, що зайва дбайливість може зашкодити розвитку хлопчика.

«Цей малий буде ще більше нещасніший, ніж я. Краще б йому не родитися. У мене немає ноги й руки, та є очі. У малоого немає очей, згодом не буде ні рук, ні ніг, ні волі... У хлопчика тонка нервова організація. У нього поки що є шанси розвинути інші свої здібності до такої міри, щоб хоч почасти компенсувати його сліпоту. Але для того потрібне вправління, а вправління викликається лише кінцевою потребою. Дурне піклування, що усуває від нього необхідність зусиль, убиває в ньому всі шанси на повніше життя».

«Дяді Максимові здавалося, що він призваний до того, щоб розвинути притаманні хлопчикову нахили, щоб зусиллями своєї думки й свого впливу зрівноважити несправедливість сліпої долі, щоб замість себе поставити в ряди бійців за справу життя нового рекрута, на якого без його впливу ніхто не міг сподіватися».

Щоб допомогти Петрові, дядько Максим читає книги з педагогіки, фізіології та психології, він зробив висновок: *«Боротися можна не тільки списом і шаблею. Можливо, несправедливо ображений долею підніме із часом доступну йому зброю на захист інших, обездолених життям, і тоді я не дарма проживу на світі, покалічений старий солдат...».* На «бойовому прапорі свого вихованця» Максим виставив девіз *«Знедолений за скривджених».*

Одного разу весною, коли хлопчику було вже три роки, мати з Максимом вирішили взяти його на прогулянку в поле. *«Природа розкинулася кругом, наче великий храм, приготовлений для свята. Але для сліпого це була тільки безмежна тітьма, яка незвично хвилювалася навкруги, ворушилася, рокотала і дзвеніла, простягаючись до нього, торкаючись до його душі звідусюди не-спізнаним ще, незвичайним враженням, від впливу яких болісно билосся дитяче серце».* Дитяча душа не витримала напруження і хлопчик впав непритомний. Кілька днів він марив. Коли одужав, мати і Максим кожного разу пояснювали йому нові звуки, що його хвилювали. І хлопчик повертав до них своє обличчя, що світилося вдячністю. Він почав розпитувати про все, що привертало його увагу, і йому завжди радо відповідали.

Зовні Петрусь майже нічим не відрізнявся від однолітків. Малий мав жваву, але нервову вдачу. Він швидко навчився розрізняти людей і предмети, світ пізнавав за звуками й на дотик; добре орієнтувався в будинку й на подвір'ї, прибирав свою кімнату, тримав у порядку іграшки й речі, займався гімнастикою, навчився їздити верхи. Незнайомі люди з першого погляду навіть не помічали його вади.

«Хлопчик був високий і стрункий; обличчя його було трохи бліде, риси тонкі й виразні. Чорне волосся відтіняло ще дужче білизну обличчя, а великі темні, малорухливі очі надавали йому своєрідного виразу, що відразу привертало увагу. Легка складка над бровами, звичка трохи подаватися головою вперед і вираз смутку, що часом пробігав якимись хмарами по вродливому обличчю, — це все, чим виявилася сліпота в його вигляді. Його рухи в знайомому місці були впевнені, однак було помітно, що природна жвавість пригнічена й виявляється часом досить гострими нервовими поривами»

«Якийсь дивний недитячий смуток все ж таки проступав у його характері».

Петрусь любить слухати гру конюха Йохима на дудці. Свій чудовий інструмент той зробив сам; нещасна любов налаштує Йохима на сумні мелодії. Він грає кожен вечір, і одного разу до нього на стайню приходять сліпий панич. Петрусь вчиться у Йохима грі на дудці. Мати, охоплена ревностями, виписує з міста фортепіано. Але коли вона починає грати, хлопчик знову трохи не втрачає свідомість: ця складна музика здається йому грубою, галасливою. Тієї ж думки й Йохим. Годі Анна Михайлівна розуміє, що в нехитрій грі конюха значно більше живого почуття. Вона потайки слухає дудку Йохима і вчиться у нього. Урешті-решт її мистецтво підкорює і Петруся, і конюха. Тим

часом хлопчик починає грати і на фортепіано. А дядько Максим просить Йохима співати сліпому паничу народні пісні.

У Петруся немає друзів. Сільські хлопчачки цураються його. А в сусідньому маєтку літніх Яскульських росте дочка **Евеліна**, однолітка Петруся. Ця красива дівчинка спокійна й розсудлива. Евеліна випадково знайомиться з Петром на прогулянці. Спершу вона не здогадується, що хлопчик сліпий. Коли Петрусь намагається обмацати її обличчя, Евеліна лякається, а дізнавшись про його сліпоту, гірко плаче від жалощів. Петро й Евеліна стають друзями. Вони разом беруть уроки у дядька Максима. Діти зростають, а дружба їхня стає все міцнішою.

«Тим часом там, за межами цього зачарованого кола, життя кипіло, хвилювалося, бурувало. І от нарешті настав час, коли старий вихователь вирішив розірвати це коло, відчинити двері теплиці, щоб у неї міг прохопитися свіжий струмок надвірного повітря». Максим запросив до себе свого старого приятеля **Ставрученка із синами-студентами** — народолюбцями та збирачами фольклору. Максим свідомо безпощадною рукою зробив першу проломину в мурі, який оточував досі світ сліпого. Він мріяв для Петра не про спокій, а про можливу повноту життя. Дядько Максим хоче, щоб Петро й Евеліна відчули, що поруч тече яскраве й цікаве життя.

Молоді люди внесли певну жвавність у життя садиби. Одного разу між молодими людьми зайшла **розмова про майбутнє**. Молодший Ставрученків син запитав Евеліну про її плани, невже її задовольнить вузька сфера дитячої кімнати та кухні. Евеліна сказала мудру фразу: *«У кожного своя дорога і житті»*. Молоді Ставрученки висловлювали свої думки із цього приводу. Їхні слова стривожили душу Петра. Окрім того, знання про те, що поза стінами маєтку існує інший світ, теж стривожило героя. Його мучило відчуття своєї неповноцінності, викликані сліпотою. Петро цілком поринув у морок, в особисте нещастя, замкнувся у собі.

Евеліна розуміє, що це випробування для її почуттів до Петра. Вона твердо вирішує вийти заміж за Петра й говорить йому про це.

Сліпий юнак грає на фортепіано перед гостями. *«І ніколи ще він не “почував” світла так ясно»*. Усі приголомшені і передбачають його популярність. Уперше Петро усвідомлює, що й він здатний щось зробити в житті корисне.

Попельські їдуть у відповідь до маєтку Ставрученків. Хазяї та гості їдуть в Н-ський монастир. Шляхом вони зупиняються біля могильної плити, під якою похований **козачий отаман Гнат Карий**, а поряд із ним — **сліпий бандурист Юрко**, що супроводжував отамана в походах. Усі сумують за славним минулим. А дядько Максим говорить, що вічна боротьба триває, хоча і в інших формах.

У монастирі всіх супроводжує на дзвіницю **сліпий дзвонар, послушник Єгорій**. Він молодий і мімікою дуже схожий на Петра. Єгорій злий на весь світ. Він грубо лає сільських дітей, що намагаються проникнути на дзвіницю. Після того як усі сходять вниз, Петро залишається поговорити зі дзвонарем. Виявляється, Єгорій — теж сліпонароджений. У монастирі є **інший дзвонар, Роман**, що осліпнув із семи років. Єгорій задрить Романові, який бачив світло, бачив свою матір, пам'ятає її. Коли Петро і Єгорій закінчують розмову, приходять Роман. Він добрий, ласкаво поводить із зграйкою хлоп'ят.

Зустріч і розмова зі сліпим дзвонарем призвели до різкої душевної кризи Петра. Ця зустріч примушує Петра зрозуміти усю глибину свого нещастя. Він немов стає іншим — таким само озлобленим, як Єгорій. У своєму переконанні, що всі сліпонароджені злі, Петро мучить близьких. Петро занурився у власні страждання, не бажаючи думати ні про що, крім них.

Залишившись з Евеліною на самоті, він сказав, що не певен у своєму коханні до неї, що ніколи не зможе дати їй щастя, а саме тільки страждання.

Душевна криза Петра поглиблювалася. Якось він сказав Максимові, що задрить сліпим старцям, яких холод і голод примушують забути про страждання, що завдає їм сліпота. *«— Я помінявся б з останнім жебраком, бо він щасливіший за мене. Якби я був просто жебраком, я був би менш нещасним. ... і від злиднів я страждав би менше, ніж страждаю тепер... Моє життя наповнене самою сліпотою. Ніхто не винен, але я нещасніший за всякого жебрака»*.

Даремно намагався Максим довести Петрові, що на світі є горе набагато більше за його власне.

«— ... для тебе існують звуки, тепло, рух... тебе оточує любов... Багато хто віддав би світло очей за те, чим ти нехтуєш, як безумець... але ти надто егоїстично носишся зі своїм горем... Якби ти міг зрозуміти, що на світі є горе в сто разів більше, ніж твоє, таке горе, проти якого твоє життя, забезпечене й оточене співчуттям, можна назвати блаженством, — тоді ... У будь-якому разі, якщо тобі й було б гірше, то, може, сам ти був би кращий».

Дядько Максим із Петром ідуть до Н-ської чудотворної ікони. Неподалік просять милостиню сліпі. Дядько пропонує Петрові зазнати долі жебраків. *«...всяка людина має право розпоряджатися своєю долею, а ти вже людина. Раз у житті до кожної людини приходять доля й каже: вибери!»*

Отже, тобі варт тільки захотіти...». Петро хоче швидше піти, аби не чути пісні сліпих. Але дядько Максим примушує його подати кожному милостиню.

«Я хотів, щоб ти відчув чуже горе і перестав носитися зі своїм. Ти вмієш тільки коцунствувати зі своєю ситою заздрістю до чужого голоду! ... »

Петро важко хворіє. Після одужання «він знову ставив перед собою цілі, складав плани; життя зароджувалося в ньому, надломлена душа давала паростки». Він оголошує домашнім, що поїде з дядьком Максимом до Києва, де братиме уроки у відомого музиканта.

Дядько Максим дійсно їде в Київ і звідти пише додому заспокійливі листи. А Петро тим часом потайки від матері **разом із убогими сліпими**, серед яких знайомий дядька Максима **Федір Кандиба**, їде в **Почаїв**. У цих мандрах Петро пізнає світ в його різноманітті і, переживаючи чуже горе, забуває про свої страждання. *«...Очі його лишалися, як і раніше, чистими і, як і раніше, незрячими. Проте душа, безперечно, зілилася».*

Додому Петро повертається зовсім іншою людиною, душа його зіляється. Мати гнівається на нього за обман, але скоро прощає.

Петро багато розповідає про свої мандри. Приїжджає з Києва і дядько Максим.

Тієї ж осені Петро одружується з Евеліною. Але у своєму щасті він не забуває про товаришів по мандрах. Тепер на краю села стоїть нова хата Федора Кандиби, і Петро часто заходить туди.

У Петра народжується син. Батько боїться, що хлопчик буде сліпим. І коли лікар повідомляє, що дитина поза сумнівом зряча, Петра охоплює така радість, що на кілька митей йому здається, ніби він сам усе бачить: небо, землю, своїх близьких.

Минає три роки. Петро стає відомий своїм музичним талантом. У Києві, під час ярмарку «Контракти», численна публіка збирається слухати сліпого музиканта, про долю якого вже ходять легенди.

Серед публіки й дядько Максим. Він прислухається до імпровізацій музиканта, в які вплітаються мотиви народних пісень. Раптом у жваву мелодію уривається пісня вбогих сліпих. Максим розуміє, що Петро зумів відчути життя в його повноті, нагадати людям про чужі страждання. Усвідомлюючи в цьому й свою заслугу, Максим переконається, що прожив життя недаремно.

«Так, він (Петро) прозрів... Замість сліпої й невгамовної егоїстичної муки, він носить у душі відчуження життя, він почуває й людське горе, і людську радість, він прозрів і зуміє нагадати щасливим про нещасних...»

І старий солдат дедалі нижче схиляв голову. От і він зробив своє діло, і він не марно прожив на світі, йому говорили про це повні сили владні звуки, що стояли в залі, панували над юрбою».